

Табыстар.

Жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстар (эксперттік бағалау)

Шығарылған күні: 29.03.2023 жыл

Келесі шығарылым күні: 29.06.2023 жыл

1. Негізгі ойлар

Тоқсандағы жан басына шаққандағы орташа атаулы және нақты ақшалай табыстар

2. Глоссарий

3. Әдістемелік түсініктемелер

4. Қатысы бар басылымдарға сілтемелер

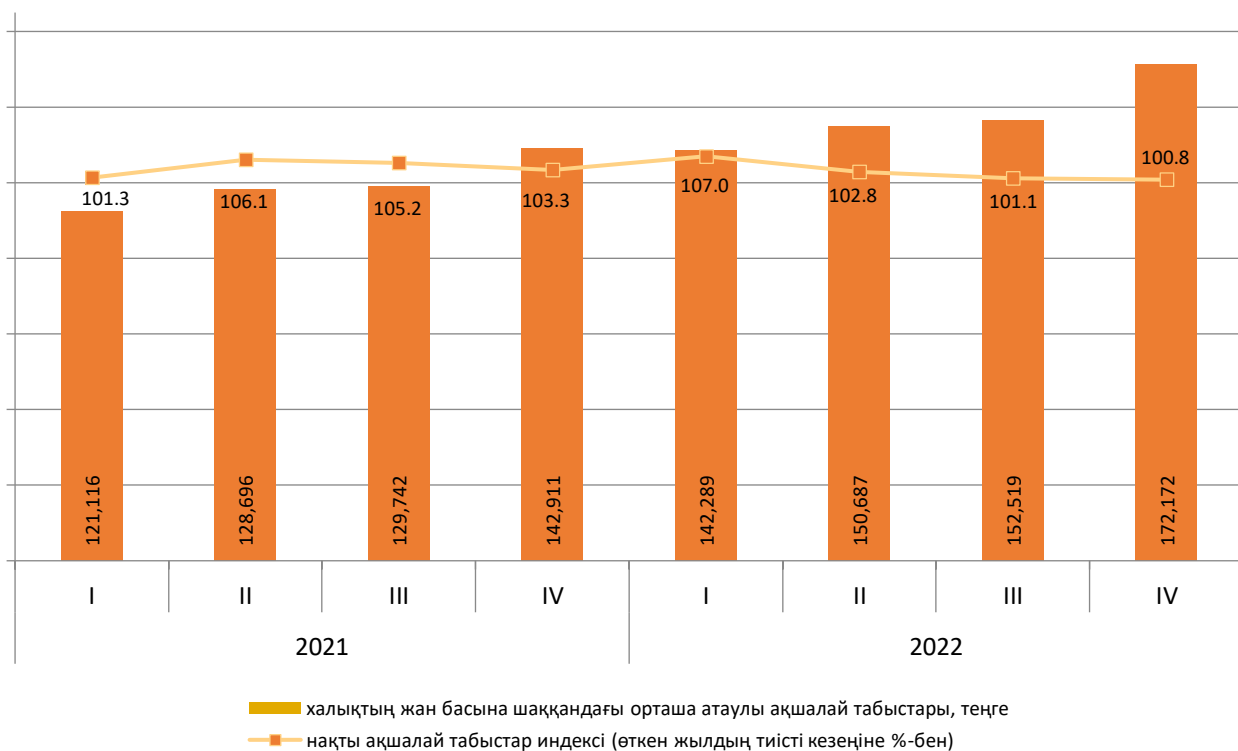
5. Пайдалы сілтемелер

1. Негізгі ойлар

2022 жылғы IV тоқсандағы бағалау бойынша халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстары 172172 теңгені құрады, бұл 2021 жылғы IV тоқсанмен салыстырғанда 20,5% жоғары, көрсетілген кезеңде нақты ақшалай табыстар 0,8% өсті.

Сурет 1

Тоқсандар бойынша халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстары



Тоқсандағы жан басына шаққандағы орташа атаулы және нақты ақшалай табыстар

2022 жылғы IV тоқсанда Қазақстан Республикасындағы халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстары 172172 теңгені құрады және 2021 жылғы IV тоқсанмен салыстырғанда 20,5% өсті. Осы кезеңнің тұтыну бағаларының индексі (19,6%) ескере отырып, халықтың ақшалай табыстары нақты мәнде 0,8% артты.

Кесте 1

Халықтың атаулы және нақты ақшалай табыстары (бағалау)

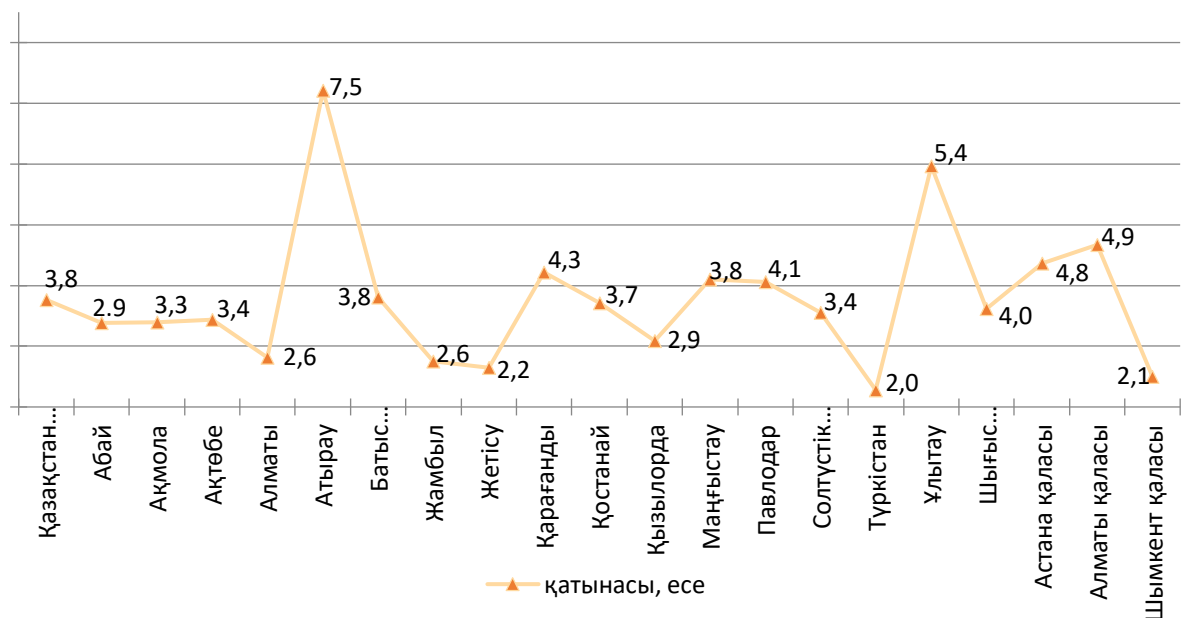
Халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстары, теңге	2022 жылғы IV тоқсан 2021 жылғы IV тоқсанға, пайызбен	
	атаулы	нақты

	2022 жылғы IV тоқсан	2021 жылғы IVтоқсан		
Қазақстан Республикасы	172 172	142 911	120,5	100,8
Абай	129 731	101 949	127,3	106,3
Ақмола	152 479	134 028	113,8	94,4
Ақтөбе	142 550	128 299	111,1	93,3
Алматы	118 348	104 572	113,2	96,3
Атырау	341 293	260 115	131,2	110,4
Батыс Қазақстан	159 419	135 769	117,4	98,5
Жамбыл	113 882	94 983	119,9	101,4
Жетісу	95 784	83 404	114,8	96,3
Қарағанды	187 154	154 941	120,8	100,5
Қостанай	161 456	128 576	125,6	105,4
Қызылорда	117 871	97 513	120,9	101,5
Маңғыстау	215 682	166 945	129,2	104,6
Павлодар	184 359	150 373	122,6	102,9
Солтүстік Қазақстан	150 674	127 809	117,9	98,6
Түркістан	84 831	72 400	117,2	98,4
Ұлытау	236 351	181 966	129,9	108,0
Шығыс Қазақстан	187 231	164 477	113,8	95,2
Астана қаласы	239 813	223 100	107,5	87,8
Алматы қаласы	235 859	198 036	119,1	99,7
Шымкент қаласы	94 475	85 341	110,7	92,9
Мах	341 293	260 115	131,2	110,4
Min	84 831	72 400	107,5	87,8
Max /Min, есе	4,0	3,6	1,2	1,3

2022 жылғы IV тоқсанда халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстары мөлшерінің ең жоғары мәні Атырау облысында белгіленді, онда көрсеткіш орташа республикалық деңгейден шамамен 2 есе артықтығы байқалды. Табысы ең төмен өңір болып Түркістан облысы белгіленді, осы өңірде халықтың табыс мөлшері орташа республикалық деңгейдің жартысын құрайды. 2022 жылғы IV тоқсанда өңірлер бойынша халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстарының ең жоғары және ең төменгі шамасы арасындағы ара қатынас 4 есені құрады (2021 жылғы IV тоқсанда – 3,6 есе).

Сурет 2

2022 жылғы IV тоқсандағы халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстарының ең төменгі күнкөріс деңгейінің шамасымен ара қатынасы



2022 жылғы IV тоқсанда халықтың орта есеппен жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстарының ең төменгі күнкөріс деңгейінің шамасымен арақатынасы республика бойынша 3,8 есені құрады (2021 жылғы IV тоқсанда – 3,7 есе).

* Алдын ала деректер. Дереккөздердің нақтылануына байланысты деректер қайта есептеледі.

Абай, Алматы, Жетісу, Қарағанды, Ұлытау және Шығыс Қазақстан облыстары бойынша бағалау деректері келтірілген.

Динамикалық кестелер:

[1. 2010-2022 жж. өңірлер бойынша тоқсандар бойынша халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстары \(теңге\) \(тоқсандық\)](#)

[2. 2010-2022 жж. өңірлер бойынша тоқсандар бойынша халықтың атаулы және нақты ақшалай табыстарының индексі \(тоқсандық\)](#)

[3. Өңірлер бойынша халықтың нақты ақшалай табыстары, 2019 жылғы деңгейден % өсім](#)

[4. Халықтың атаулы ақшалай табыстарын бағалау \(жылдық\)](#)

[5. Халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы және нақты ақшалай табыстары \(ай сайынғы\)](#)

2. Глоссарий

Халықтың атаулы ақшалай табыстары (бағалау) - халықтың ағымдағы тұтынуға, өндірістік қызметке және жинақтауға бағыттайтын ақшалай қаражаты;

Атаулы ақшалай табыстар индексі - базистік кезеңмен салыстырғанда есепті кезеңдегі атаулы ақшалай табыстардың өзгеруін сипаттайтын салыстырмалы көрсеткіш;

Нақты ақшалай табыстар индексі - базистік кезеңмен салыстырғанда есепті кезеңдегі бағалардың өзгеруін ескере отырып, атаулы ақшалай табыстардың өзгеруін сипаттайтын салыстырмалы көрсеткіш;

Жалдамалы жұмыспен қамтудан түсетін табыс - жалақы, көтермелеу төлемінің барлық түрлері, жалақыға үстемеақылар, жұмыскерлер жұмыс орны бойынша алатын алымдар, сыйақылар мен жәрдемақылар;

Қызметкерлердің жалақысы (еңбекақы) қоры - ұйымдар есептеген жиынтық ақшалай қаражат, сондай-ақ салықтар мен басқа да ұстап қалуларды (табыс салығы) ескере отырып, қызметкерлердің еңбегіне ақы төлеу үшін ақшалай бірлікке аударылған заттай нысандағы қаражат (лауазымдық айлықақылар (тарифтік мөлшерлемелер), қосымша ақылар, үстемеақылар, сыйақылар, ынталандырушы және өтемдік сипаттағы төлемдер) міндетті зейнетақы жарналары), оларды қаржыландыру көзіне және нақты төлеу мерзіміне қарамастан;

Өзін-өзі жұмыспен қамтудан түсетін табыс - өзін-өзі жұмыспен қамту негізінде тауарлар мен қызметтерді өндіруден алынатын ақшалай және заттай нысандағы табыс;

Тұтыну бағаларының индексі (ТБИ) – халықтың жеке тұтыну үшін сатып алатын тауарлары мен қызметтерінің тіркелген себетіне бағалардың орташа деңгейінің уақыт бойынша өзгеруін сипаттайтын көрсеткіш.

3. Әдістемелік түсініктемелер

Халықтың жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыстары туралы ақпарат Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитеті Төрағасының 2016 жылғы 21 қыркүйектегі № 214 бұйрығымен бекітілген, Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінде 2016 жылғы 21 қазанда № 14350 болып тіркелген, халықтың атаулы ақшалай табыстарын есептеу (бағалау) жөніндегі әдістемеге сәйкес ай сайынғы, тоқсан сайынғы және жылдық негізде қалыптастырылады.

Жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыс көрсеткішін есептеу макро деңгейде халықтың табысы – жалдамалы жұмыспен қамтудан түсетін табыстар (жалақы), дербес жұмыспен қамтудан түсетін табыстар, төленген әлеуметтік трансферттер, басқа да табыстар туралы барлық деректерді (статистикалық және әкімшілік) біріктіру жолымен жүзеге асырылады, өйткені есептеу бір адамға шаққанда жүргізіледі.

Халықтың атаулы ақшалай табыстарын бағалау (бұдан әрі - ХААТ) жыл басынан бастап кезең ішінде тек Қазақстан Республикасы бойынша, ал тоқсан мен жыл ішінде-Қазақстан Республикасы мен өңірлер бойынша өспелі қорытындымен ай сайын жүргізіледі.

Халықтың жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстарын есептеу келесі негізгі кезеңдерді қамтиды:

- 1) жалдану бойынша жұмыстан түскен атаулы ақшалай табыстарды есептеу;
- 2) еңбек ақыны жасыруға жете есептеу коэффициентін есептеу;
- 3) өз бетінше жұмыспен қамтылудан түскен атаулы ақшалай табыстарды есептеу;
- 4) халыққа төленген ағымдағы трансферттерді есептеу;
- 5) халықтың өзге де ақшалай табыстарын есептеу;
- 6) жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыстарды есептеу;
- 7) атаулы және нақты ақшалай табыстар индекстерін есептеу.

Жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табысты есептеу

ХААТ жалпы шамасы жалдамалы жұмыстан, өз бетінше жұмыспен қамтылудан түскен табыстарды, ағымдағы төленген трансферттерді және өзге де ақшалай табыстарды жиынтықтау жолымен анықталады.

Жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыс мынадай формуламен анықталады:

$$ААТ_{\text{жан басына/шақ}} = \frac{\sum ААТ_{\text{жалпы}}}{\text{Саны}_{\text{халық}}}$$

мұнда:

$\sum ААТ_{\text{жалпы}}$ – есепті кезеңдегі ХААТ-тың жалпы сомасы;

$\text{Саны}_{\text{халық}}$ – есепті кезеңдегі елдегі халықтың саны.

Алғашқы статистикалық деректерді ұсыну мерзімінің әртүрлілігіне және жиынтық статистикалық деректер (ақпараттар) мен ведомстволық статистикалық байқаулар бойынша алынған деректерді нақтылауға (түзетуге) сәйкес ай, тоқсан мен жылдық кезеңдерге халықтың атаулы және нақты ақшалай табыстарының жалпы мөлшерін алдын ала есептеу (бірінші бағалау) және қайта есептеу (екінші бағалау немесе нақтылау) жүргізіледі.

Халықтың атаулы және нақты ақшалай табыстарын алдын ала есептеу жыл басынан бергі кезең үшін есептік кезеңнен кейінгі күнтізбелік 40-шы күні ай сайынғы және тоқсандық жиынтық статистикалық деректер (ақпараттар) және ведомстволық

статистикалық байқаулар бойынша алынған деректер негізінде, сондай-ақ сарапшылық бағалау мен есептеу (бағалау) кезінде болмаған статистикалық көрсеткіштерді есептеу негізінде жүзеге асырылады.

Халықтың атаулы және нақты ақшалай табыстарын жыл басынан бергі кезеңге және жылға қайта есептеу (нақтыланған бағалау) жылдық жиынтық статистикалық деректер (ақпараттар) және ведомстволық статистикалық байқаулар бойынша алынған жылдық деректер негізінде есепті кезеңнен кейінгі жылдың қыркүйегінде жүзеге асырылады.

Атаулы ақшалай табыстың индексін есептеу.

ХААТ серпінін бағалау үшін атаулы ақшалай табыстардың индексін есептеледі:

$$\text{ААТи} = \frac{\text{ААТе}}{\text{ААТб}} * 100\%$$

где:

ААТи- атаулы ақшалай табыстардың индексін;

ААТе- есепті кезеңдегі жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыс;

ААТб- базистік кезеңдегі жан басына шаққандағы орташа атаулы ақшалай табыс.

Нақты ақшалай табыстың индексін есептеу

Нақты көріністе жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табыс көрсеткішін есептеу тұтыну бағалары индексінң көмегімен жүргізіледі.

Нақты көріністе жан басына шаққандағы атаулы ақшалай табысты есептеу ағымдағы көрсеткішті базистік кезеңнің салыстырмалы бағаларына келтіру әдісімен мына формула бойынша жүзеге асырылады:

$$\text{НАТи} = \frac{\text{НАТи}}{\text{ТБИ}} * 100\%$$

где:

НАТи– нақты ақшалай табыстардың индексін;

ААТи – есепті кезеңдегі атаулы ақшалай табыстардың индексін;

ТБИ– есепті кезеңдегі тұтыну бағаларының индексін.

4. Қатысы бар басылымдарға сілтемелер

[«Қазақстандағы халықтың тұрмыс деңгейі» жинағы](#)

[Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық дамуы](#)

[«Қазақстан балалары» жинағы](#)

[«Қазақстан бүгін» жинағы](#)

5. Пайдалы сілтемелер

[Халықтың атаулы ақшалай табыстарын есептеу \(бағалау бойынша\) әдістемесі](#)

[Атаулы ақшалай табыстар, «Талдау» Ақпараттық-талдау жүйесі](#)

Шығаруға жауапты:	Департамент директоры:	Орындаушы:	Мекенжай:
Еңбек және тұрмыс деңгейі статистикасы департаменті	Н. Белоносова Тел. +77172 749022	А. Макшаева Тел. +7 7172 749262 E-mail: a.makshayeva@aspire.gov.kz	010000, Астана қаласы Мәңгілік ел даңғылы, 8 Министрліктер үйі, 4-кіреберіс